

Ruud Abma

Permanente kortsluiting

De ongemakkelijke verhouding tussen psychoanalyse en psychologie

Dit artikel is gepubliceerd in *De Psycholoog* van april 2007, 213-217

Freud en Wundt beschouwden zich aan het begin van de twintigste eeuw beiden als grondleggers van een nieuwe psychologie. Gedurende de rest van de eeuw hebben hun erfgenamen veelal met de ruggen naar elkaar gestaan, en dat is voor geen van beide partijen goed geweest. Nu Freud opnieuw in het Nederlands is uitgegeven, is er een mooie aanleiding voor bezinning op de mogelijkheden van inhoudelijke toenadering.

Ik weet niet of het u is opgevallen, maar vorig jaar werd de 150ste geboortedag van Sigmund Freud gevierd. In Nederland gebeurde dat onder andere met een Freud-festival, georganiseerd door het Nederlands Psychoanalytisch Instituut. Op allerlei plaatsen in het land werden presentaties gegeven door prominente psychoanalytici, in de Beurs van Berlage was er een Freud-marathon met 24 lezingen over actuele toepassingen van het psychoanalytisch gedachtegoed, en in de Stadsschouwburg van Amsterdam werd een uitverkochte 'Nacht van de Droom' met tal van voorstellingen gehouden (zie Verheugt-Pleiter, 2006). Bovendien verscheen bij uitgeverij Boom een gereviseerde en uitgebreide vertaling van Freuds verzameld werk.

Het gedachtegoed van de psychoanalyse trekt nog steeds belangstelling, maar als behandelvorm in strikte zin (4 à 5 maal per week op de bank) speelt de analyse nog maar een beperkte rol. De Nederlandse Vereniging voor Psychoanalyse (opgericht in 1917) telt zo'n 270 leden, het daarvan in 1947 afgesplitste Psychoanalytisch Genootschap ongeveer 140, en de Nederlandse Psychoanalytische Groep, die zich in 2005 van de Vereniging afscheidde heeft niet meer dan 25 leden. Alles bij elkaar zijn er in Nederland dus niet meer dan 450 analytici. Daarnaast is er nog de Nederlandse Vereniging voor Psychoanalytische Psychotherapie met 300 leden, maar daaronder zijn veel dubbellidmaatschappen met de Vereniging of het Genootschap. Het aantal cliënten 'in analyse' bedroeg in 2004 ruim 600 (gegevens ontleend aan Schalkwijk, 2006).

Het betreft hier dus een gezelschap van bescheiden omvang, vergeleken met bijvoorbeeld de elfduizend gezondheidszorgpsychologen die Nederland telt (inclusief tweeduizend BIG-geregistreerde klinisch psychologen). Het maken van zo'n getalsmatige vergelijking tussen psychoanalyse en (klinische) psychologie zegt wel iets over de verhouding tussen beide maar niet alles, al was het maar omdat de invloed van de psychoanalyse zich niet beperkt tot de professionele analytische setting. Voor de gemiddelde burger (met inbegrip van de gemiddelde eerstejaarspsychologiestudent) is Freud het symbool van psychologie bij uitstek: de deskundige die de diepten van je ziel weet te peilen. Bovendien heeft de psychoanalyse aan de wieg gestaan van tal van andere vormen van psychotherapie (zie onder andere Kovel, 1977). Ten slotte bestaat er binnen de literatuur- en cultuurwetenschappen nog steeds veel belangstelling voor de erfenis van Freud, zie bijvoorbeeld Fliieger (2005).

Psychologen reageren doorgaans ongemakkelijk als de populariteit van de psychoanalyse ter sprake komt. In psychologieopleidingen wordt aan de psychoanalyse nauwelijks aandacht besteed, en wat er over gezegd wordt getuigt doorgaans van *dédain* (zie Heuves, 1997). Dit lijkt me een zwaktebod. In het onderstaande leg ik uit waarom.

Geesteswetenschap of natuurwetenschap?

De menswetenschappen (in het bijzonder psychologie en psychiatrie) hebben vanaf hun begin geworsteld met hun plaats in het spectrum van wetenschappen. Sommige

psychologen en psychiaters spiegelden zich aan het empirisme van de natuurwetenschappen ('meten is weten'), anderen kozen voor een meer geesteswetenschappelijke, interpretatieve aanpak, in de hoop ook de onvoorspelbare kanten van het menselijk doen en laten in kaart te kunnen brengen. Hoewel met de opmars van de (cognitieve) neurowetenschap de slinger overtuigend lijkt door te slaan naar de somatisch-experimentele aanpak - het onderzoek van de psychologische *hardware* - laat de *software*, de vaak conflictueuze en problematische inhoud van het psychisch leven, zich niet negeren.

De psychoanalyse en de diverse 'dieptepsychologieën' in haar voetspoor hebben geprobeerd hieraan tegemoet te komen. Ze lijken daarmee thuis te horen bij de geesteswetenschappelijke richting. Freud zou het hier beslist mee oneens geweest zijn. Hij was in zijn opleiding tot neuroloog grondig getraind in de natuurwetenschappelijke denkwijze en meende dat ook op het gebied van psychische gebeurtenissen causale relaties konden worden vastgesteld. Zo bouwde hij ook zijn theorie op (Panhuysen, 1990). In de (klinische) praktijk ging Freud echter interpretatief te werk; hij koos niet, zoals de onderzoekers uit de begintijd van de psychologie, voor de experimentele werkwijze.

Deze tweeslachtigheid stelde (en stelt) Freuds volgelingen voor een dilemma. Wanneer ze Freuds natuurwetenschappelijke ambities serieus nemen, kunnen ze zich amper verdedigen tegen de beschuldiging dat de psychoanalyse niet ook de natuurwetenschappelijke methode gebruikt. Wanneer ze de psychoanalyse opvatten als geesteswetenschap, moeten ze Freuds natuurwetenschappelijke intenties als een 'maskerade' opvatten, in de woorden van de Nederlandse psychoanalyticus en filosoof Antoine Mooij: 'Freud ontdekte (...) het belang van de psychische realiteit en verschaftte zich een methode deze empirisch te onderzoeken, maar hij ging deze vervolgens overdekken met een fysikalistische theorie over een "psychisch apparaat" met elektrische, hydraulische en energetische begrippen die daar haaks op staat.' (Mooij, 2006, p. 41).

De psychoanalytici kozen massaal voor een hermeneutische interpretatie van Freuds werk, deels omdat dit het beste strookte met de analytische praktijk, deels omdat de professionele verbreiding van de psychoanalyse plaatsvond in een periode (vanaf de jaren twintig) dat de psychologie en psychiatrie een geesteswetenschappelijke wending hadden genomen. Zo vatten Jaspers en Binswanger, en in Nederland Rümke en Van der Horst, de psychiatrie niet meer op als een natuurwetenschap ('psychische stoornissen zijn stoornissen van het brein') maar als een interpretatieve menswetenschap waarin de verbale uitingen van patiënten een belangrijke rol speelden (Abma, 2006). De voorstanders van deze antropologische benadering (in Nederland het meest gezaghebbend verwoord door F.J.J. Buytendijk) stelden dat in de wetenschappen van de mens (psychologie en psychiatrie, maar ook geneeskunde, biologie en fysiologie) natuurwetenschappelijke en geesteswetenschappelijke componenten moesten worden samengebracht. Bij die synthese vormden de hogere functies, de menselijke geest, het ordenend uitgangspunt (zie Dekkers, 1985).

Verbreiding van de psychoanalyse

In dit fenomenologisch-antropologisch klimaat kon de psychoanalyse haar aanhang vergroten. In de loop van de jaren zestig werden steeds meer psychoanalytici aangesteld op leerstoelen psychiatrie, met P.C. Kuiper als meest invloedrijke vertegenwoordiger (zie Abma & Weijers, 2005; De Waardt 2005). Binnen de psychologie kreeg de psychoanalyse echter nauwelijks voet aan de grond: psychologen zagen haar als primair behorend tot het medische domein, en bovendien laakten de natuurwetenschappelijk georiënteerde psychologen het gebrek aan toetsbaarheid van de psychoanalytische theorie. Omgekeerd zochten psychoanalytici ook nauwelijks toenadering tot de academische psychologie.

Bij het grote publiek werd het beeld van wat psychologie was echter steeds meer bepaald door psychoanalytische publicaties. De voortrekker hierin was *De Maatschappij voor*

Goede en Goedkope Lectuur (later *De Wereldbibliotheek*), die al tijdens de Eerste Wereldoorlog twee werken van Freud in Nederlandse vertaling uitgaf: *Zur Psychopathologie des Alltagslebens* en *Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse*. Van dit laatste boek (*Inleiding tot de studie der psychoanalyse*) werden tussen 1918 en 2006 ongeveer 45.000 (!) exemplaren verkocht. Het is overigens nog steeds in de handel: vorig jaar verscheen de 21ste druk.¹ Verantwoordelijk voor de psychoanalytische uitgaven van *De Wereldbibliotheek* was de dichter, schrijver en vertaler Nico van Suchtelen, die gefascineerd was door de psychoanalyse en er in 1917 ook zelf een boek over publiceerde: *Uit de diepten der ziel*.

Deze titel was een schot in de roos. Het idee dat zich – bij iedereen – diep verborgen in de psyche allerlei onbewuste processen afspelen die door middel van psychoanalytische technieken naar boven kunnen worden gehaald, was en is intrigerend. Het gaat bovendien om onbewuste processen van *persoonlijke* aard, verbonden met de psychische levensgeschiedenis, en dat spreekt uiteraard veel meer tot de verbeelding dan psychologie als studie van ‘wetmatigheden van het menselijk gedrag’. Hier bij uitstek is de spanning voelbaar tussen psychologie als pseudo-natuurwetenschap en psychologie als middel om gebeurtenissen in het (eigen) psychisch leven te interpreteren. Aan het laatste is maatschappelijk behoefte, maar vanuit de academische psychologie doet men, enkele uitzonderingen daargelaten, weinig moeite om het publiek aan zich te binden door serieuze, toegankelijke Nederlandstalige publicaties, aldus het publieke domein overlatend aan poppsychologen.² Zeker in de laatste decennia voegen psychologen aan de universiteit zich steeds meer naar de trend om specialistische artikelen in Engelstalige tijdschriften te publiceren.

Psychoanalyse als betekenis­machine

Psychoanalytici daarentegen blijken graag in het Nederlands te schrijven. Het Freud-jaar 2006 leverde weer een aardig boekenplankje op, en daarbij reken ik de 11-delige nieuwe Nederlandse Freud-editie nog niet eens mee. Te midden van de nieuwe titels valt het boek *Freuds vergissing* van de Belgische taal­filosoof Filip Buekens (docent aan de Universiteit van Tilburg) op, een kritische studie naar Freuds wetenschappelijke pretenties, die echter toch niet kan worden weggezet als het zoveelste specimen van ‘Freud-bashing’. Buekens toont zich eerder een groot bewonderaar van Freud, maar dan als bedenker van een invloedrijk interpretatiekader, niet als wetenschapper. Net als Antoine Mooij (zie boven) meent hij dat Freuds natuurwetenschappelijke pretenties niet serieus genomen moeten worden, maar een echte hermeneuticus is Freud volgens hem ook niet. Dat zou namelijk veronderstellen dat je in je interpretatie ook gebruik maakt van andere empirische gegevens dan de vrije invallen van de persoon op de divan – en dat deed Freud niet. In feite creëerde hij een ‘betekenis­machine’, een geheel van vastleggingen of ‘decreties’ dat illusies van begrip genereert (Buekens, 2006, p. 26). Dat is geen hermeneutiek maar een *pseudo*-hermeneutiek, aldus Buekens.

In plaats van Freud simpelweg voor te stellen als een bedrieger en kwakzalver, zoals Israëls (1999) doet, reconstrueert Buekens nauwgezet hoe Freud in de periode tussen 1896 (*Over de etiologie van de hysterie*) en 1905 (*Drie verhandelingen over de theorie van de seksualiteit*) een theorie ontwierp waarin verdrongen infantiele seksuele trauma’s aan de oorsprong liggen van neurosen. Anders dan Freud zelf suggereerde, toetste hij zijn postulaten niet aan observaties, maar ‘[ging] hij de verhalen van patiënten in het licht van het door hem gepostuleerde fantasma [...] interpreteren’ (Buekens, 2006, p. 91, cursief in origineel). Hij

¹ Zie voor een nauwgezet overzicht van de Freud-publicaties in het Nederlands in de vorige eeuw het proefschrift van Greven (2006).

² Het gaat bij deze poppsychologie niet alleen om flodderige publicaties op het klinische terrein, ook de A&O-psychologie is in dit opzicht de laatste decennia aan een stevige opmars bezig.

creëerde een nieuw genre van processen en gebeurtenissen, onbewust en daardoor niet empirisch waarneembaar, dat op zijn lezers een enorme aantrekkingskracht uitoefende. Buekens noemt een dergelijk type 'vastlegging' als sociale praktijk bijzonder belangrijk, maar het is daarmee nog geen wetenschap of zinvolle hermeneutiek.

Het onbewuste bestaat wel, aldus Buekens, maar alleen omdat Freud het gecreëerd en vastgelegd heeft; en 'het onbewuste zal verdwijnen wanneer de relevante decreten niet meer geaccepteerd worden' (Buekens, 2006, p. 114). Psychoanalytici, Freud voorop, hebben natuurlijk uit alle macht geprobeerd om dat te voorkomen. Zij hanteerden daartoe allerlei machtsmiddelen (via de internationale psychoanalytische organisaties) en maakten gebruik van een variëteit aan retorische middelen, met als gemeenschappelijke noemer het voorkomen van een kritische toetsing van psychoanalytische 'feiten'. Uiteindelijk is de psychoanalyse volgens Buekens een leer die op autoriteit (namelijk die van Freud) berust, iets wat Jaap Bos (1997) al had laten zien in zijn onderzoek naar de rol van Freud in de psychoanalytische beweging. Bos neemt hierbij een constructivistisch standpunt in: door middel van welke (sociale, discursieve) praktijken en processen verandert kennis in 'ware kennis'?

Buekens daarentegen is wars van constructivisme: objectieve wetenschappelijke kennis bestaat los van de waarnemer en de sociale context. Vanuit cultuurhistorisch perspectief is Freuds theorie belangwekkend, wetenschappelijk gezien is zij niet meer dan een fantasma of een ideologie. Hoewel Buekens een enkele maal probeert een alternatieve verklaring te geven voor bevindingen van Freud, ga je je als lezer gaandeweg toch afvragen: wat kan nu het alternatief zijn voor wat Freud geprobeerd heeft te maken, namelijk een niet-subjectivistische theorie van de subjectiviteit? Aan het eind van zijn exercitie gekomen schrijft Buekens (2006, p. 206): 'De les die ik hieruit wil trekken is dat ons psychische leven ons voor een zeer groot probleem stelt en *dat we over ons bewustzijn nog zeer weinig weten*' (cursief in origineel). Hij had daaraan kunnen toevoegen dat we over het onbewuste nog veel minder weten, maar het is hoe dan ook een nogal magere uitkomst.

Wetenschappelijke rivaliteit

We zitten dus in een lastig parket. De complexiteit van het psychisch leven is evident, en wil je daaraan recht doen dan kun je niet met een simplistische theorie volstaan. Met de psychoanalyse zouden we kunnen beschikken over een theorie die althans probéert die complexiteit recht te doen, maar die accepteer je niet omdat ze niet voldoet aan de hedendaagse eisen van toetsbaarheid. Je kunt dan twee dingen doen. Je kunt proberen te psychoanalyse te verbeteren, bijvoorbeeld door haar te koppelen aan inzichten uit de cognitieve neurowetenschap (zie Schalkwijk, 2006; Frosh, 2006). Of je berust erin dat een belangrijk deel van het psychisch leven niet of slechts in stukken en brokken wetenschappelijk onderzocht kan worden.

Hoe vervelend het ook is, de hedendaagse psychologie zal niet anders kunnen leveren dan de laatstgenoemde optie. Met de menselijke subjectiviteit houdt men zich in psychologische *research* slechts schoorvoetend bezig – dat is eigenlijk meer iets voor de klinische praktijk. Die *research* richt zich op gedrag, en dan vooral op 'determinanten' van gedrag. Subjectiviteit wordt daarbij hoogstens getransformeerd tot 'subjectieve factoren', en die zijn meestal tamelijk eenduidig geoperationaliseerd. Ambivalenties en innerlijke conflicten kunnen in de therapie wel een plaats hebben, maar voor psychologisch onderzoekers zijn ze lastig. De erkenning in de hedendaagse psychologie dat delen van het gedrag onbewust verlopen en dat sommige determinanten hun invloed onbewust uitoefenen, kan alleen slecht geïnformeerde lezers doen besluiten dat er een toenadering is tussen psychologie en psychoanalyse: met het onbewuste uit de psychoanalyse hebben deze recente psychologische inzichten niet veel meer gemeen dan de naam (zie ook het themanummer van *De Psycholoog* over het onbewuste, Poletiek & Rassin, 2005).

Historisch bezien is het interessant om te zien hoe verschillend de twee aanzetten tot psychologie uit het laatste decennium van de negentiende eeuw (die van Wundt en die van Freud) zich ontwikkeld hebben. De empirische psychologie wist zich gaandeweg als discipline aan de universiteit te vestigen, heeft veel empirische verbanden vastgesteld, maar is er nooit geslaagd een voor het hele vakgebied geldende (of door het hele vakgebied geaccepteerde) theorie te ontwikkelen. Bovendien heeft zij een groot scala aan psychologische praktijken helpen creëren waarvan het merendeel – tegen haar beginselen in – niet gebaseerd is op gevalideerde kennis. Pas sinds enkele decennia wordt gewerkt aan de ontwikkeling van *evidence based* praktijken, maar over de levensvatbaarheid daarvan wordt verschillend gedacht. Als wetenschap verkeert de psychologie dus, om met Thomas Kuhn (1962) te spreken, nog in het preparadigmatische stadium.

De psychoanalyse creëerde haar institutionele basis vooral buiten de universiteiten, en wel in nationale en internationale psychoanalytische verenigingen, instituten, uitgeverijen, etc. Uiteraard streefde de psychoanalytische beweging naar academische erkenning – Freud toonde zich zeer verheugd toen de Leidse hoogleraar psychiatrie Jelgersma in 1914 de psychoanalyse omarmde - maar de controle over de ontwikkeling van theorie, praktijk, techniek en opleiding gaf zij niet uit handen. Hoewel de psychoanalytische beweging vele afscheidingen en schisma's heeft gekend, vormden de verschillende partijen althans in de ogen van de buitenwereld een eenheid, doordat zij een aantal fundamentele principes, ontleend aan Freuds enorme theoretische bouwwerk, deelden.

Nieuwe editie, nieuwe kansen?

Dit bouwwerk is eind vorig jaar voor de Nederlandse lezer beschikbaar geworden, in de vorm van een nieuwe complete vertaling (Freud, 2006). De eerdere vertaling is geheel herzien, en bovendien zijn vergeleken met de eerdere editie zo'n honderd nieuwe artikelen toegevoegd. Wat men ook van Freud mag denken (of van de euvele moed van de uitgever), de fraai uitgegeven elfdelige editie in cassette (mét cd-rom en uitgebreide index) is bepaald een *statement* of, in termen van Buekens, een 'vastlegging' met een zeer materieel karakter.

Wordt hier nu opnieuw Freuds woord heilig verklaard? Voor sommigen zal dit zeker zo werken, maar je zou ook kunnen stellen dat juist de critici er blij mee moeten zijn (ik doel dan op de critici die de moeite willen nemen Freuds werk echt te bestuderen). De uitgave vergemakkelijkt door haar chronologische opzet en het uitgebreide register de mogelijkheid om zelf de ontwikkeling van concepten en theoretische ideeën bij Freud te volgen, eventuele inconsistenties op te sporen, en kritische commentaren op teksten van Freud op hun houdbaarheid te toetsen. In de huidige tijd waarin het ongewoon is teksten in het Duits te lezen, en gezien de kritiek die op de Engelse vertaling (van Strachey) is gegeven, is het prettig een Nederlandse editie te hebben, die bovendien completer is dan de *Gesammelte Werke*, de *Studienausgabe* en de *Standard Edition*.

Wat moeten psychologen hier nu mee? Dat hangt ervan af hoe serieus ze hun vak nemen. De culturele invloed van de psychoanalyse is groot, nog steeds, en je mag het een zwaktebod noemen wanneer de psychologie niet de handschoen opneemt om waar mogelijk betere inzichten tegenover de psychoanalytische te presenteren (vgl. ook Van Heerden, 1999). De huidige praktijk bestaat echter vooral uit negeren of ridiculiseren. Voor een vakgebied dat zo heterogeen is en theoretisch zo arm als het gaat om het onderzoeken van de menselijke subjectiviteit, getuigt dit van misplaatste hoogmoed. Uit de verzameling teksten van Freud in de nieuwe Nederlandse editie wordt goed duidelijk hoe moeilijk het is om een *grand theory* te maken op het gebied van de menselijke psyche.

Moeten we dan niet gewoon stellen dat op het gebied van de menswetenschappen *grand theories* niet mogelijk of wenselijk zijn, en dat de menselijke subjectiviteit in al zijn complexiteit niet wetenschappelijk te onderzoeken is? Dat is pijnlijk, want dat zou inhouden dat de academische psychologie een beperkte discipline is doordat ze op methodische

gronden haar object verenigt. Dat heeft ook praktische consequenties omdat de naast de natuurwetenschappelijk georiënteerde *research-* psychologie de wildgroei aan post-Freudiaanse populaire (of populistische) psychologieën blijft voortbestaan waarin de subjectiviteit wel gethematiseerd wordt. Dan kan men ook als psycholoog beter Freuds werken serieus nemen.

Literatuur

Abma, R. (2006) De historische verhouding tussen psychologie en psychiatrie: Zielsverwantschap. In J.E. Hovens & H.J.G.M. van Megen (red.) *Handboek psychologische psychiatrie*. Utrecht: De Tijdstroom, 15-24.

Abma, R. & I. Weijers (2005) *Met gezag en deskundigheid. De historie van het beroep psychiater in Nederland*. Amsterdam: SWP.

Bos, J. (1997) *Authorized knowledge. A study of the history of psychoanalysis from a discourse point of view*. Dissertatie Universiteit Utrecht.

Buekens, F. (2006) *Freuds vergissing. De illusies van de psychoanalyse*. Leuven: Van Halewyck.

Dekkers, W. (1985) *Het bezielde lichaam. Het ontwerp van een antropologische fysiologie en geneeskunde volgens F.J.J. Buytendijk*, Zeist: Kerckebosch.

Flieger, J.A. (2005) *Is Oedipus online? Siting Freud after Freud*. Cambridge, MA: MIT Press.

Freud, S. (2006) *Werken. 11 delen*. Amsterdam: Boom.

Frosh, S. (2006) *For and against psychoanalysis*. 2nd ed. Londen: Routledge.

Greven, E. (2006) *Freud uitgeven*. Amsterdam: Boom.

Heerden, J. van (1999) De psychoanalytische verleiding, in: J. van Heerden, *Proza waarmee je meisjes vangt. Essays*. Amsterdam: Prometheus, 38-44.

Heuves, W. (1997) Psychologie en psychoanalyse. Over het onderwijs aan de universiteit. In: A. Stufkens (red.) *Andere kamers in het huis van Freud. Vijftig jaar psychoanalytisch genootschap*. Amsterdam: Boom, 103-119.

Israels, H. (1999) *De Weense kwakzalver. Honderd jaar Freud en de Freudianen*. Amsterdam: Bert Bakker.

Kovel, J. (1977) *A complete guide to therapy. From psychoanalysis to behaviour modification*. Harmondsworth: Penguin.

Kuhn, T.S. (1962) *The structure of scientific revolutions*. Chicago: Chicago University Press.

Mooij, A. (2006) *De psychische realiteit. Psychiatrie als geesteswetenschap*. Amsterdam: Boom.

Panhuysen, G. (1990) *Het ei van Freud. Over de bijdrage van medische heuristieken aan geboorte en groei van de psychoanalyse*. Amsterdam/Lisse: Swets & Zeitlinger.

Poletiek, F. & E. Rassin (red.) (2005) Het (on)bewuste. Themanummer *De Psycholoog*, 40, 3-23.

Schalkwijk, F. (2006) *Dit is psychoanalyse. Een inleiding tot de geschiedenis, theorie en praktijk van de psychoanalyse*. Amsterdam: Boom.

Verheugt-Pleiter, J. (red.) (2006) *Psychoanalyse anno nu. Lezingencarrousel Freud-festival 2006*. Assen: Van Gorcum.

Waardt, H. de (2005) *Mending Minds. A cultural history of Dutch academic psychiatry*. Rotterdam: Erasmus Publishing.

Dr. R. Abma is verbonden aan de disciplinegroep Algemene Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht. Hij is tevens redacteur van *De Psycholoog*.

Summary

Psychoanalysis and academic psychology have had a problematic relationship ever since their inception in the late 19th century. Partly this has to do with the uncertain positioning of the human sciences between the natural sciences and the humanities. On this issue, experimental psychology and psychoanalysis have adopted different stances. While psychoanalysis has struggled to maintain a coherent theoretical framework, academic psychology has allowed itself to become a thoroughly fragmented discipline, moreover neglecting the field of human subjectivity as a serious field of study. The issue of a new, complete Dutch Freud edition provides a suitable occasion for reconsidering the relationship between both traditions.